
А. КОСТРУБА

*старший науковий співробітник
Науково-дослідного інституту
приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН
України, доктор юридичних наук, доцент*

УДК 347.13

Компенсаційний характер юридичних фактів у механізмі припинення цивільних майнових правовідносин

У статті доведено, що механізм припинення цивільних майнових правовідносин може бути невід'ємною частиною стадій правоприпинення у правовому регулюванні, в якій за допомогою відповідних правоприпиняючих юридичних фактів виявляється компенсаційний характер дії відповідного механізму правоприпинення. Він знаходить свій вияв у тому, що фактичні обставини дійсності коригуються юридичним наслідком відповідного правоприпиняючого юридичного факту. Проведено науковий аналіз підстав та порядку припинення речових прав, обов'язків чи правовідносин, а також підстав припинення цивільно-правових зобов'язань у контексті їх функціонального значення в механізмі правоприпинення цивільних майнових відносин.

Ключові слова: юридичні факти, цивільні правовідносини, механізм правового регулювання, правоприпинення, механізм припинення цивільних майнових відносин.

Досягнення мети правового регулювання суспільних відносин забезпечується правомірною поведінкою суб'єктів відповідних цивільних правовідносин у межах встановленої ними програми юридичних дій. У той же час не є винятком ситуації соціального конфлікту, які виникають між сторонами цивільних майнових правовідносин. Умовами його формування є загроза ви-

никнення або настання юридичного наслідку, який не був передбачений учасниками цивільних правовідносин як мета, досягнення якої є прагненням сторін. У результаті відбувається зміна конфігурації механізму правового регулювання суспільних відносин. Зокрема, дефектність юридичних фактів у стадії правореалізації обумовлює компенсацію такої дефектності в такій

стадії правового регулювання, як стадія правоприпинення, яка забезпечується відповідним механізмом правового регулювання цивільних майнових відносин (механізм правоприпинення). Функціонування вказаного механізму забезпечується такими його елементами, як правоприпиняючі юридичні факти. Їх головна мета – припинення цивільних правовідносин у зв'язку із встановленням дефектності фактичної або юридичної сторони юридичного факту в стадії правореалізації, що унеможливує досягнення запрограмованого сторонами правового результату.

Проблема припинення цивільно-правових відносин залишається предметом наукової дискусії серед багатьох учених, зокрема таких, як В. Ісаков, О. О. Красавчиков, Н. С. Кузнецова, Р. А. Майданик, І. В. Спасибо-Фатєєва тощо. Проте на сьогодні в черзі малодосліджених – питання функціонування саме механізму припинення цивільних правовідносин, що дозволяє розглянути такі його елементи, як юридичні факти в іншому правовому ракурсі, визначення їх властивості на молекулярному рівні та розкрити їх значення в динаміці правової дійсності.

Метою цієї наукової публікації є встановлення функціонального значення правоприпиняючих юридичних фактів у механізмі правового регулювання цивільних правовідносин, їх компенсаційний характер у процесі впорядкування цивільних правових відносин.

Перш за все потрібно зазначити, що компенсаційний характер правоприпиняючих фактів полягає в компенсації дефекту фактичної або юридичної сто-

рони юридичного факту настанням відповідного наслідку, скоригованого з новою правовою моделлю поведінки учасників цивільних правовідносин.

Систематизація правоприпиняючих юридичних фактів у групу компенсаційних за ознакою їх функціонального призначення дозволяє віднести до них таке: звернення стягнення на майно, конфіскація, знищення речі, припинення права власності на майно, яке за законом не може належати особі, реквізиції, викуп пам'яток історії та культури, викуп земельної ділянки у зв'язку із суспільною необхідністю, націоналізація, смерть фізичної особи, припинення зобов'язання на вимогу однієї зі сторін, новація, неможливість виконання цивільно-правового зобов'язання тощо.

До компенсаційних правоприпиняючих юридичних фактів у речовому праві належить *звернення стягнення на майно за зобов'язаннями власника*. Компенсаційний характер такого правоприпиняючого юридичного факту, як елемент відповідного механізму правоприпинення цивільних майнових відносин, полягає, з одного боку, у відновленні майнового стану особи, яка отримала право на звернення стягнення на майно, а з другого – у настанні наслідку для попереднього власника у вигляді припинення цивільного зобов'язання, яке обумовило звернення стягнення на майно.

Конфіскація є однією з усталених форм примусового припинення права власності особи. Підставою його встановлення є превентивні норми публічного права (кримінальне право, адміністративне право, митне право тощо).

Конфіскація як результат соціальної превенції має на меті не стільки покарання особи за скоєння злочину чи правопорушення, скільки усунення можливості продовження протиправної діяльності, стягнення матеріальної вигоди внаслідок незаконного збагачення [1, с. 80].

Протиправне набуття речових прав на майно приводить до дефекту фактичної сторони юридичного факту в стадії правореалізації. До речі, зміст такої фактичної сторони юридичного факту полягає у правоволодінні власником належним йому майном в абсолютних правовідносинах. Виправлення цього дефекту забезпечується за допомогою механізму конфіскації у стадії правоприпинення цивільних майнових відносин. Компенсаційна дія механізму правоприпинення полягає в позбавленні власника неправомірно отриманого майна.

Знищення речі як правоприпиняючий юридичний факт є характерним як для речових, так і зобов'язальних правовідносин. Підставою настання і дії відповідного механізму правоприпинення також є наявність дефекту фактичної сторони юридичного факту в стадії правореалізації.

Характер фактичної сторони юридичного факту в стадії правореалізації полягає в недозволеному знищенні належного власнику майна. Унаслідок його настання власник позбавлений можливості реалізації правомочностей власності в абсолютних правовідносинах.

Компенсаційна дія механізму правоприпинення цивільних майнових відносин полягає в синхронізації фактичних обставин, які обумовили його ви-

никнення до відповідних юридичних наслідків, встановлених правовою моделлю поведінки суб'єктів правовідносин. Зокрема, таким юридичним наслідком може бути припинення права власності на майно, виникнення деліктних правовідносин тощо.

У зобов'язальних правовідносинах компенсаційна дія досліджуваного механізму правоприпинення обумовлена неможливістю передати річ, яка є предметом правочину, його стороні. Це теж пов'язано із існуванням дефекту фактичної сторони юридичного факту в стадії правореалізації. Неможливість зобов'язаної сторони виконати умови цивільно-правового зобов'язання у зв'язку зі знищенням речі, яка є його предметом, компенсується настанням юридичного наслідку у вигляді припинення цивільно-правового договору, зміни його предмета або змісту, стягнення збитків тощо. Компенсаційність такого правоприпиняючого юридичного факту полягає в тому, що на основі його існування конфігуруються цивільні правовідносини нового змісту – охоронні.

Реквізиція як права підстава припинення речових правовідносин полягає у примусовому відчуженні або вилученні державою Україна майна у власника для задоволення державних чи суспільних інтересів з компенсацією його дійсної вартості. Її зміст становлять: а) предмет експропріації: рухоме і нерухоме майно; б) умови експропріації: обов'язкова розумна грошова компенсація; в) мета експропріації: забезпечення суспільного інтересу в умовах надзвичайного і військового стану, інших проявів суспільних потреб; г) правова підстава: Указ Президента Украї-

ни, який підлягає затвердженню Верховною Радою України; правові акти органів державної влади і місцевого самоврядування; д) умови експлуатації предмета експропріації: можливість повернення майна/експлуатація до фізичного його знищення; є) умови існування: реалізація правосуб'єктності держави; ж) форма реалізації права: постійно.

Дія такого механізму правоприпинення цивільних майнових відносин обумовлена дефектністю фактичної сторони юридичного факту в стадії правореалізації. Таким дефектом є існування обставин дійсності, які обумовили необхідність досягнення мети експропріації (встановлення надзвичайного стану тощо). У той же час дефектність фактичної сторони юридичного факту в стадії правореалізації тільки створює юридичні умови для застосування реквізиції. Безпосередньо юридичний наслідок у вигляді правоприпинення має акт правозастосування – Указ Президента України тощо. Указане свідчить, що реквізиція являє собою фактичний (юридичний) склад, який у процесі свого накопичення приводить до прийняття вищезначеного правового акта.

Слід звернути увагу на специфічність прояву дефекту юридичного факту в стадії правореалізації, юридичним наслідком якого є реквізиція. Характер його дії не обумовлений активною поведінкою учасників цивільних правовідносин. Дефектність у стадії правореалізації цивільних майнових відносин виникає внаслідок настання реальних обставин дійсності, пов'язаних із діями третіх осіб, існуванням інших факторів зовнішнього характеру. Вказані треті

особи не є учасниками спірних цивільних правовідносин. У той же час їх діяльність безпосередньо впливає на результативність правовідносин, також на інші обставини, які сприяють встановленню й розвитку такого юридичного факту, хоч їх наявність або відсутність не передбачена умовами конкретних цивільних правовідносин як мета.

Зауважимо, що як різновид *реквізиції* доцільно розглядати такі види правоприпиняючих юридичних фактів, як *викуп пам'яток історії та культури, а також викуп земельної ділянки у зв'язку із суспільною необхідністю*. Це обумовлено єдністю мети і форми юридичного факту, існування якого має наслідком *задоволення суспільних потреб в особливих умовах, шляхом прийняття нормативного або індивідуального правового акта*.

Викуп пам'яток історії та культури як підстава припинення права власності, закріплена у ст. 352 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), п. 5 ч. 1 ст. 346 ЦК України. У разі коли власник неналежним чином здійснює утримання майна чи створює умови, які призведуть до погіршення чи знищення майна, і це зачіпає охоронювані законом інтереси, може бути позбавлений власності. По-перше, предметом, на який припиняється право власності, є лише пам'ятки історії та культури, а по-друге, у такому разі право власності особи на майно поглинається суспільним інтересом щодо нього.

Загальною умовою настання наслідку у вигляді припинення права власності на пам'ятки історії та культури є наявність дефекту фактичної сторони

юридичного факту в стадії правореалізації, а саме: а) безгосподарне утримання пам'яток; б) невиконання наявного попередження відповідного органу державної влади з питань охорони пам'яток історії та культури. Проте ця умова може і не мати місця, якщо існує невідкладна необхідність забезпечення умов для збереження пам'ятки культурної спадщини (ч. 3 ст. 352 ЦК України). Компенсаційний характер досліджуваного правоприпиняючого факту полягає в настанні юридичного наслідку, який відповідає принципу «власність зобов'язує».

Викуп земельної ділянки у зв'язку із суспільною необхідністю як підстава припинення права власності на майно поза волею його власника має фактичний (юридичний) склад, наявність якого забезпечує компенсаційну дію механізму правоприпинення цивільних майнових відносин. Ця підстава припинення права власності, а також відповідний механізм правоприпинення детально врегульовані чинним Земельним кодексом України (статті 143, 146, 147), ЦК України (ст. 350) і спеціальним нормативно-правовим актом, – Законом України «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності».

Викуп земельної ділянки здійснюється з метою її безпосереднього використання державою або комунальною громадою для суспільних потреб. У зв'язку з цим існування додаткових речових прав на це майно виключається, так само як і передача його у корис-

тування іншим особам [2; 3; 4]. Так, припинення права власності шляхом викупу земельної ділянки у зв'язку з суспільною потребою відбувається за умови настання правоприпиняючого фактичного складу. До нього входить вичерпний перелік суспільних потреб, до яких ст. 7 вказаного вище Закону відносить забезпечення національної безпеки і оборони, будівництво, капітальний ремонт, реконструкцію та обслуговування лінійних об'єктів та об'єктів транспортної і енергетичної інфраструктури (доріг, мостів, естакад, нафто-, газо- та водопроводів, ліній електропередачі, зв'язку, аеропортів, нафтових і газових терміналів, електростанцій) та об'єктів, необхідних для їх експлуатації, тощо.

Таким чином, дія цього механізму правоприпинення обумовлена також дефектом фактичної сторони юридичного факту в стадії правореалізації. Зазначимо, що вказана дефектність пов'язана з наявністю обставин, які формують суспільний інтерес. При цьому власні дії учасників цивільних правовідносин не впливають на нього.

Слід зазначити, що дефектність фактичної сторони юридичного факту правореалізації не свідчить про протиправність дій органів влади, місцевого самоврядування, інших осіб тощо. Поняття дефектності в цьому випадку, не слід отожднювати з хибними явищами об'єктивної дійсності. Дефектність юридичного факту характеризується невідповідністю волевиявлення власника фактичним обставинам реальної дійсності, що впливає на обсяг його правомочностей, унаслідок чого змінюється конфігурація речових правовідносин.

Окрему увагу слід приділити такому механізму припинення цивільних майнових відносин, як **націоналізація**. У радянській державі і державах пострадянського спрямування націоналізація була поширеною підставою припинення права власності [5, с. 91]. Як правило, це стосувалося тих галузей або виробництв, які потребують довгострокових вкладень, є нерентабельними або забезпечує велику кількість робочих місць. Разом із цим предметом націоналізації можуть бути як галузі народного господарства, так і цілісні майнові комплекси підприємств. У той же час нетиповою, але поширеною є націоналізація майна непромислового призначення (житлова будівля, транспортні засоби особистого користування тощо).

На сучасному етапі розвитку суспільства практика націоналізації майна не набула свого поширення серед розвинутих країн. Слід зазначити, що чинний ЦК України не містить у собі такої юридичної конструкції взагалі. Але це не виключає необхідності дослідження її механізму припинення цивільних майнових відносин у теорії цивільного права України. Зазначимо, що ознаки націоналізації полягають у такому:

- а) предмет експропріації: нерухоме майно;
- б) умови експропріації: обов'язкова розумна грошова компенсація;
- в) мета експропріації: забезпечення сталого розвитку економіки в процесі створення нового суб'єкта міжнародного публічного права;
- г) правова підстава: окремий закон держави;
- д) умови експлуатації предмета експропріації: безповоротність націоналізованого майна;
- е) умови існування: процес

створення суб'єкта міжнародного публічного права; є) форма реалізації права: одноразова дія.

У контексті механізму правоприпинення цивільних майнових відносин зазначимо, що націоналізація є конструкцією, існування якої обумовлено дефектом юридичної сторони юридичного факту правореалізації. Таке розуміння засноване, по-перше, на тому, що саме юридичні події впливають на фактичні обставини і корегують зміст права власності особи. По-друге, прийняття акта націоналізації змінює правову модель юридичного факту (юридичну сторону юридичного факту) в стадії правореалізації незалежно від фактичних дій учасників цивільних майнових відносин.

Механізм **припинення права власності на майно, яке за законом не може належати особі**, закріплений положеннями ст. 348 ЦК України. Характерною для цього механізму правоприпинення є наявність дефекту також юридичної сторони юридичного факту в стадії правореалізації. Вона полягає у прийнятті уповноваженим органом державної влади правового акта, який унеможлиблює реалізацію права власності особи на визначене майно.

У результаті компенсаційної дії такого механізму правоприпинення цивільних майнових відносин дефектність юридичної сторони юридичного факту в стадії правореалізації компенсується допустимими фактичними діями власника майна, зокрема його варіативною поведінкою (відчуження належного йому майна протягом встановленого терміну, отримання публічно-правового дозволу на правоволодіння вказаним майном тощо).

Вказана варіативність правової поведінки суб'єкта правовідносин обумовлена можливим виникненням та розвитком кількох наступних юридичних ситуацій.

По-перше, річ обмежується у цивільному обороті, власник не може мати право власності на неї, так само як й інші особи, які мають обмежені речові права на це майно. Унаслідок зменшення обігосдатності речі припиниться як право власності, так і обмежені речові права.

По-друге, власник не може мати право власності на це майно (належить до категорій осіб, яким це заборонено), але особа, яка має інші речові права на це майно (обмежені речові права), належить до категорій осіб, які таке право мають. Виходить, що при відчуженні цієї речі на користь третьої особі обмежені речові права, які виникли на це майно до прийняття закону, що звужує їх обіг, залишаються незмінними.

По-третє, вилучення речі з цивільного обороту. В такому разі учасники цивільних правовідносин позбавляються всіх речових прав на відповідне майно. Так, вилучення речі з цивільного обороту припиняє не лише право власності особи на цю річ, а й інші речові права, встановлені чинним законодавством України.

Таким чином, загальним для зазначених вище механізмів правопрпинення цивільних майнових відносин є наявність дефектності фактичної сторони юридичного факту в стадії правореалізації (звернення стягнення на майно за зобов'язаннями власника, знищення речі, конфіскація, викуп пам'яток істо-

рії та культури, викуп земельної ділянки у зв'язку із суспільною необхідністю, реквізиція) і юридичної сторони відповідного юридичного факту (націоналізація, припинення права власності на майно, яке за законом не може належати особі).

Така дефектність полягає у формуванні фактичних (юридичних) обставин дійсності, обумовлених (не обумовлених) відповідною вольовою поведінкою суб'єкта правоволодіння (порушення умов експлуатації, встановлення надзвичайного стану тощо). Вказане призводить до розсинхронізації мети абсолютних правовідносин, зафіксованих їх учасниками, у стадії правовстановлення із відповідним наслідком, який має місце у стадії правореалізації.

Компенсаційна дія правопрпиняючого юридичного факту в механізмі припинення речових правовідносин закріплена в спричиненні такого фактичного і юридичного наслідку правопрпиняючого юридичного факту, який відповідає принципу правової визначеності. Зазначимо, що в абсолютних правовідносинах наявність можливої дефектності характерна переважно для правореалізуючих юридичних фактів, що обумовлено характером речових правовідносин.

Компенсаційний характер дії механізму припинення зобов'язальних правовідносин виявляється у змісті таких юридичних фактів. Частина 1 ст. 615 ЦК України встановлює, що «...у разі порушення зобов'язання однією стороною друга сторона має право частково або в повному обсязі відмовитися від зобов'язання, якщо це встанов-

лено договором або законом». У цьому випадку доцільно вести мову про такий правоприпиняючий юридичний факт, як **припинення зобов'язання на вимогу однієї зі сторін**.

Аналогічно це питання врегульовано ч. 3 ст. 538 ЦК України, згідно з якою у разі невиконання однією із сторін у зобов'язанні свого обов'язку або за наявності очевидних підстав вважати, що вона не виконає свого обов'язку у встановлений строк (термін) або виконає його не в повному обсязі, друга сторона має право зупинити виконання свого обов'язку, відмовитися від його виконання частково або в повному обсязі. У цьому випадку одностороння відмова від виконання зобов'язань розглядається як спосіб захисту порушеного права [6, с. 126].

Зобов'язання також може припинятися **неможливістю його виконання** у зв'язку з обставиною, за яку жодна зі сторін не відповідає (ст. 607 ЦК України). Неможливість виконання цивільно-правового зобов'язання призводить до його припинення у тому випадку, коли умова неможливості виникла вже після вчинення правочину. В такому разі компенсаційний характер механізму правоприпинення цивільних майнових відносин за наявності форс-мажорних обставин полягає в настанні юридичного наслідку припинення цивільно-правового зобов'язання сторін без відповідного майнового відшкодування збитків.

Зазначене вище дозволяє дійти висновку, що характер компенсаційної дії механізму правоприпинення абсолютних правовідносин забезпечується переважно публічно-правовим нормативним

регулятором. У той же час для цивільно-правових зобов'язань компенсаційність механізму правоприпинення цивільних майнових відносин має місце внаслідок дефектності юридичних фактів у структурі правочину і пов'язана із саморегульованою дією учасників відповідних правовідносин.

Окрему групу правоприпиняючих юридичних фактів становлять універсальні підстави припинення цивільних майнових правовідносин, що полягає в тотожному характері компенсаційної дії механізму правоприпинення як для речових, так і для зобов'язальних правовідносин. До них належать такі.

Механізм правоприпинення цивільних майнових відносин у результаті настання смерті фізичної особи.

Особливістю такого правоприпиняючого юридичного факту є та обставина, що з її настанням фізична особа втрачає правовий зв'язок як із майном, так і з іншими учасниками цивільних правовідносин. Інакше кажучи, смерть фізичної особи припиняє суб'єктивні цивільні права померлої особи щодо свого майна, майнових прав. У той же час цей юридичний факт конфігурує зміст цивільних правовідносин, в яких померла особа була учасником. Учасник цивільних правовідносин, який вибув із них унаслідок смерті, замінюється іншою стороною, у результаті чого цивільні правовідносини продовжують реалізовуватися.

У такому випадку компенсаційна дія механізму правоприпинення цивільних майнових відносин полягає у формуванні й реалізації нової правової моделі поведінки учасників правовідносин на

підставі дефекту фактичної сторони юридичного факту в стадії правореалізації – смерть фізичної особи – учасника відповідних правовідносин. Такою правовою моделлю є спадкове правонаступництво майнових відносин, за допомогою якого компенсується дефектність юридичного факту в стадії правореалізації. Як наслідок, фактична сторона правоприпиняючого юридичного факту (смерть фізичної особи) обумовлює дію юридичної сторони відповідного юридичного факту (спадкове правонаступництво). Тобто смерть фізичної особи є підставою виникнення спадкових правовідносин. Саме спадкові правовідносини мають на меті виправлення дефекту цивільних правовідносин шляхом правозміни їх суб'єктного складу.

На відміну від такого юридичного факту, як смерть фізичної особи, компенсаційний характер *ліквідації юридичної особи* полягає в забезпеченні вимог її кредиторів. Кредитори за окремими ци-

вільно-правовими зобов'язаннями можуть протягом часу, встановленого для ліквідації юридичної особи, звернутися до ліквідаційної комісії з вимогою погасити заборгованість за зобов'язаннями, що виникла за час діяльності боржника.

Як висновок слід зазначити, що дефектність юридичних фактів у стадії правореалізації змінює форму правового регулювання цивільних правовідносин і актуалізує дію механізму правоприпинення. У стадії правоприпинення виявляється компенсаційна дія механізму припинення цивільних майнових відносин.

Компенсаційна дія механізму правоприпинення цивільних майнових відносин є процесом їх системного впорядкування за рахунок узгодженої взаємодії елементів рівнів. Керуючим параметром самоорганізації є градієнт компенсаційного правоприпиняючого юридичного факту. Результат – поява цивільних майнових правовідносин іншого якісного рівня.

Список використаних джерел

1. Кізіма Н. Особливості застосування конфіскації як одного з видів адміністративних стягнень / Н. Кізіма // Право України. – 2001. – № 4. – С. 80–83.
2. Земельний кодекс України : станом на 2 черв. 2015 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2002. – № 3–4. – Ст. 27 (із змінами).
3. Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності : Закон України від 17 листоп. 2009 р. № 1559-VI // Відом. Верхов. Ради України. – 2010. – № 1. – Ст. 2.
4. Цивільний кодекс України : станом на 14 трав. 2015 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356 (із змінами).
5. Скрипник В. Л. Примусове припинення права власності в Україні: історія становлення законодавства / В. Л. Скрипник // Держава і право : зб. наук. пр. Юрид. і політ. науки. – 2010. – Вип. 48. – С. 90–95.
6. Жарский Ан. Одностороннее расторжение договора и отказ от исполнения обязательств / Ан. Жарский, Ал. Жарский // Хоз-во и право. – 2006. – № 7. – С. 124–131.

Стаття надійшла до редакції 27.07.2015.

Коструба А. Компенсационный характер юридических фактов в механизме прекращения гражданских имущественных отношений

В статье указано, что механизм прекращения гражданских имущественных отношений может быть неотъемлемой частью стадии правопрекращения в правовом регулировании, в которой с помощью соответствующих правопрекращающих юридических фактов проявляется компенсационный характер действия соответствующего механизма правопрекращения, который находит свое выражение в том, что фактические обстоятельства действительности корригируются юридическим последствием соответствующего правопрекращающего юридического факта. Проведен научный анализ оснований и порядка прекращения вещных правоотношений, а также оснований прекращения гражданско-правовых обязательств в контексте их функционального назначения в механизме правопрекращения гражданских имущественных отношений.

Ключевые слова: юридические факты, гражданские правоотношения, механизм правового регулирования, правопрекращение, механизм прекращения гражданских имущественных отношений.

Kostruba A. Compensatory Nature of Legal Facts in Mechanism of Civil Property Relations Termination

Legal regulation achievement of public relations is provided by good behavior of the corresponding civil relations subjects established within their program of legal action. At the same time, situations of social conflict arising between the civil property relations parties are not an exception. Terms of its formation is the threat of legal consequence rise and occurrence, which was not foreseen by civil relations participants as a goal, the fulfillment of which is the desire of the parties. As the result, the change in the social relations legal regulation mechanism configuration is happening. In particular, legal facts defects in the stage of enforcement causes the compensation of such defects in such legal regulation stage as the rights-terminating stage, which is provided by civil property relations legal regulation appropriate mechanism (rights-terminating mechanism). This mechanism functioning is provided with such elements as rights-terminating legal facts. Their main goal – the civil relations termination in connection with the establishment of actual or legal defects of the legal fact party in the stage of enforcement, making it impossible to achieve the programmed by the parties legal result.

The purpose of this scientific publication is rights-terminating legal facts functional value establishment in the mechanism of civil relations legal regulation, its compensatory meaning in the process of the civil legal relations regulations.

The compensatory meaning of rights-terminating facts is to compensate the defect of legal aspects real or actual side in the corresponding consequences corrected with new legal models of civil relations behavior.

Rights-terminating legal facts systematization in the compensatory group on the basis of their functionality allows to range to them: recovery of property application, seizure, destruction of things, the suspension of property, which by the law can not belong to the person, requisitioning, historical and cultural monuments purchase, land purchase in connection with public necessity, nationalization, an individual's death, obligations termination at the request of a party, innovation, inability to perform civil obligations etc.

The rights-terminating legal fact compensatory action in the mechanism of real relationships suspension is assigned in causing of such real and legal consequence of rights-terminating legal fact, which corresponds to the principle of legal certainty. Note, in absolute re-

relationship the defects possible existence is characterized primarily for rights-terminating legal facts, due to the real nature of the relationship.

Legal facts defectiveness in the enforcement stage changes the form of legal regulation of civil relationships and actualizes the rights-terminating mechanism. The compensatory action of the mechanism of legal termination of property relations can be noticed in rights-terminating stage.

The compensatory action of mechanism of legal termination of property relations is a process of its system sorting through the coherent interaction of level elements. Control parameter of self-organization is rights-terminating compensatory legal fact gradient. The result – the emergence of civil property relations of more qualitative level.

Keywords: legal facts, civil legal relations, civil legal mechanism of legal regulation, mechanism of legal termination of property relations.